

በኢትዮጵያ ፌዴራላዊ ዲሞክራሲያዊ ሪፐብሊክ የፌዴራል ጠቅላይ ፍርድ ቤት

የሰ/መ/ቁ 250756

ህዳር 26 ቀን 2017 ዓ.ም

ዳኞች:-ሸመክት አሰፋ

አለማየሁ ሹናራ

ተናኚ ጥላሁን

ዋዚሞ ዋሲራ

ዘውዲቱ ታደሰ

አመልካች:- ሀበሻ ሲሚንቶ አክሲዮን ማህበር አልቀረቡም

ተጠሪ:- አያት አክሲዮን ማህበር አልቀረቡም

መዝገቡ ተመርምሮ ተከታዩ ፍርድ ተሰጥቷል።

ፍርድ

የሰበር አቤቱታው ሊቀርብ የቻለው አመልካች ሐምሌ 11 ቀን 2015 ዓ.ም ጽፈው ባቀረቡት የሰበር አቤቱታ የፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት ንግድና ኢንቨስትመንት ምድብ ችሎት በመ/ቁ 03219 በቀን 10/09/2015 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ እንዲሁም የፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት በመ/ቁ 306130 በቀን 30/10/2015 ዓ.ም የሰጠው ውሳኔ መሠረታዊ የሕግ ስሕተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት ስለጠየቁ ነው። ጉዳዩ ውል የሚመለከት ሲሆን ክርክሩ የተጀመረው የአሁን ተጠሪ በፌዴራል የመጀመሪያ ደረጃ ፍ/ቤት በአሁን አመልካች ላይ ባቀረቡት ክስ ነው። የአሁን ተጠሪ ግንቦት 10 ቀን 2015 ዓ.ም በተጻፈ ባቀረበው ክስ አመልካች ከተጠሪ ድርጅት አጠቃላይ 10,800 (አስር ሺህ ሰምንት መቶ) ኩንታል ሲሚንቶ ለመግዛት በመስማማት አመልካች ክፍያ ለተጠሪ ፈጽመናል። ተጠሪ በተለያዩ ጊዜ

ማስታወሻ:- ይህ የሰበር ችሎት ውሳኔ ሰነድ ለጥናትና ምርምር ሥራ ወይም ለግንዛቤ እንጂ

ለፍርድ አፈጻጸም ዓላማ አያገለግልም!

4398 ኩንታል ያቀረበልን ሲሆን ቀሪውን 6402 ኩንታል ሲሚንቶ እንዲያቀርቡልን በተደጋጋሚ የጠየቅን ቢሆንም ተከሣሽ ሲምንቶውን ለማቅረብ ፈቃደኛ አልሆነም። ስለሆነም አመልካች ክፍያ ተፈጽሞለት ማስረከብ የነበረበትንና ያላቀረበውን 6,402 ኩንታል ሲሚንቶ ለተጠሪ እንዲያስረክብ እንዲሁም ተጠሪ በዚህ ክስ ምክንያት ያወጣውን የዳኝነትና ሴሎች ወጪዎችን ኪሳራ ጭምር እንዲከፍለን ይወስንልን በማለት ዳኝነት መጠየቃቸውን የሚያሳይ ነው።

ተከሳሽ ወይም የአሁን አመልካች ባቀረበው መልስ በአመልካችና በተጠሪ መካከል ውል ስለመኖሩ እንዲሁም፣ በከሳቸው መሰረት ክፍያ ስለመፈፀማቸው እንዲሁም በውል መሰረት ከአመልካች 4398 ኩንታል ሲሚንቶ የተረከቡ መሆኑን የሚያስረዳ ማረጃ አላቀረቡም። ክፍያ ተፈፅሟል እንዲሁም አመልካች 6,402 ኩንታል ሲሚንቶ ይቀርበታል ቢባል እንኳ አመልካች ሳይፈፀም የቀረው ባጋጠሙት ከአቅም በላይ በሆኑ ችግሮች ማለትም በመንግስት የከሰል ድንጋይ ኢምፖርት እንዳይደረግ ትዕዛዝ በመተላለፍ፣ ጋምቤላ አካባቢ የድንጋይ ከሰላ ባለበት አካባቢ የፀጥታ ችግር በመከሰቱና የድንጋይ ከሰል ማመላለስ ባለመቻሉ፣ የአመልካች ሰራተኞች ታፍነው በመወሰዳቸው፣ መንገድ በመዘጋቱ የአመልካች ፋብሪካ ለወራት ስራ እንዲያቆም ያደረገው ከመሆኑ በተጨማሪ የኢ.ፌ.ዲ.ሪ. የንግድና ቀጠናዊ ትስስር ሚኒስቴር በሐምሌ 04 ቀን 2014 ም 0/1/811/33730 የሲሚንቶ ግብይት እና ስርጭትን በሚመለከት ያወጣውን መመሪያ ሲሚንቶ ፋብሪካዎች ለተደለደሉበት ቦታዎች ብቻ ሲሚንቶ እንዲያከፋፍሉ ግዴታ መጣሉ፤ መመሪያ ፋብሪካዎች የምርታቸውን 20 በመቶ ብቻ እንዲያስረክቡ በመታዘዙ ሽያጭ የፈጸምንባቸውን እና ገንዘብ የተቀበልንባቸውን ምርቶች በአንድ ጊዜ ለማስረከብ ተችግረናል።

አመልካች ከአቅም በላይ የሆነበት ችግር ተቀርፎለት ማምረት ሲጀምር ምርት ለከሳሽ ይስጥ ቢባል እንኳ አሁን ላይ 1 ኩንታል ሲሚንቶ ከ 1,200 ብር በላይ በመሆኑ በፍ/ብሔር ሕጉ አንቀጽ 1793 (ሀ) እና (ለ) ተጠሪ ልዩነቱን ከፍለው ሊረከቡ ይገባል እንጂ ከዚህ ቀደም በከፈሉት ሂሳብ አሁን ላይ 6,402 ኩንታል ሲሚንቶ ሊሰጣቸው አይገባም። ስለሆነም አመልካች የሚያስረክበው ምርት ስለሌለው ተጠሪ የከፈሉት የ6,402 ኩንታል ሲሚንቶ ገንዘብ ካለ ተመላሽ እንዲደረግላቸው እንዲወሰን። ይህ ባይሆን ግን ከሣሽ የከፈሉትን እና አሁን ያለውን የዋጋ ልዩነት ታሳቢ በማድረግ 1 ኩንታል ሲሚንቶ በ 1,200ብር ሂሳብ ልዩነቱን ከፍለው ይረከቡ ተብሎ እንዲወሰን፤ እንዲሁም በመመሪያው መሠረት የምርታችንን 20 በመቶ ብቻ ለማስረከብ ስለምንገደድ እና ያለብን የደንበኞች ውዝፍ ሲሚንቶም ከፍተኛ በመሆኑ ይሄው ታሳቢ ተደርጎ ርክክብ እንድናደርግ እንዲወሰን እና ክሱ ያስከተለውን ኪሳራ ተጠሪ እንዲተኩ ተደርጎ በነፃ እንድንሰናበት ይወስንልን በማለት አቅርበዋል።

ፍሬ ጉዳዩን በማስረጃ የማጣራትና የመመዘን ስልጣን ያለው የስር ፍ/ቤት የግራቀኙን የጽሁፍና የቃል ክርክር ከሰማና በማስረጃ ካጣራ በኋላ አመልካች ክስ የቀረበበትን ሲሚንቶ ለተጠሪ ሊያስረክብ ይገባል ወይስ አይገባም? የሚለውን ጭብጥ በዋነኝነት በመያዝ ለዚህ በዋናነት ለተያዘው ጭብጥ ምላሽ ለመስጠት በቅድሚያ በግራቀኙ መካከል

የተደረገ የሲሚንቶ ሽያጭ ውል ስምምነት መኖር አለመኖሩን? ውል አለ ከተባለ ተከላክሎ በውሉ መሠረት ሲሚንቶ ለማስረከብ ሊገደድ የሚገባ መሆን አለመሆኑን የተመለከተ ሲሆን በቀዳሚነት የተያዘውን ነጥብ በተመለከተ ከሠላሳ ከተከላከለ ጋር የሲሚንቶ ሽያጭ ስምምነት ያደረገ መሆኑን ለማስረዳት በማስረጃነት ያቀረቧቸውን ሰነዶች እና የተከላከለን መከራከሪያዎች ከሽያጭ ውል ምንነት፣ ባህሪ እና አመሰራርት አኳያ በመመልከት ከቀረቡት የክፍያ ደረሰኞች ፣ ከተጠሪ ለአመልካች የተጻፈ የማስጠንቀቂያ ደብዳቤ እንዲሁም በፍ/ቤቱ ትዕዛዝ በኢትዮጵያ ንግድ ባንክ በአመልካች ስም በተከፈተ የባንክ ሂሳብ አመልካች ገንዘብ ገቢ ያደረገ መሆኑን የሚያሳይ ምላሽና ማስረጃ ቀርቧል።

ፍ/ቤቱ የግራቀኙን ምስክሮች አስቀርቦ የሰማ ሲሆን በከሠላሳ በኩል የተሰሙት ሁለቱም ምስክሮች ክፍያው የተፈጸመው በክሱ ላይ ለተገለጸው ሲሚንቶ መሆኑን እና የሲሚንቶ አቅርቦት ስምምነት ውል የተደረገ መሆኑን በአመልካች በኩል ከቀረቡት ምስክሮች በተሻለ በመመስከራቸው በአመልካችና በተጠሪ መካከል የሲሚንቶ ሽያጭ ውል መደረጉና ተከላክሎ በውሉ መሠረት ሚሊላዊትን የሲሚንቶ ዋጋ በወቅቱ የከፈለ መሆኑ እንዲሁም ተከላክሎ በውል ግዴታው ሥረት ለከሠላሳ ሽጦ ክፍያ የተቀበለበትን ሲሚንቶ ሳያስረክብ መቅረቱ ተረጋግጧል፤ ተከላክሎ ከአቅም በላይ የሆኑ ችግሮች በመከሰታቸው ምክንያት ሲሚንቶ ማስረከብ ያልቻለና ሊገደድ የማይገባ መሆኑን በመግለፅ ክርክር ቢያቀርብም ችግሮች ተከስተዋል የተባሉበት ጊዜ የውል ግዴታው መፈፀም ከነበረበት ጊዜ አንፃር ዘግይተው የተከሰቱ ከመሆኑ አኳያ የተከላከለ ክርክር ተቀባይነት የሌለው ሆኖ ተገኝቷል። ስለሆነም አመልካች 6,402 ከንታል ሲሚንቶ ለተጠሪ ሊያስረክብ ይገባል እንዲሁም ወጪና ኪሳራ በድምሩ ብር 28,446.00 (ሃያ ስምንት ሺህ አራት መቶ አርባ ስድስት ብር) ለተጠሪ ሊከፍል ይገባል በማለት ወስኗል።

የአሁን አመልካች በዚህ ውሳኔ ቅር በመሰኘት ለፌዴራል ከፍተኛ ፍ/ቤት ይግባኝ ያቀረበ ቢሆንም በስር ፍ/ቤት የተሰጠው ውሳኔ ሳይለወጥ ቀርቷል። ለዚህ ፍርድ መነሻ የሆነው የሰበር አቤቱታ የቀረበውም ይህንኑ በመቃወም ለማስለወጥ ነው። የአሁን አመልካች በቀን 12/11/2015 ዓ.ም በተጻፈ የሰበር አቤቱታ የአሁን አመልካች ከአቅም በላይ በሆነ ምክንያት ምርት ማምረት የማልችል መሆኑን ገልጮ እና ተጠሪ ሌሎች ከ20 በላይ ሲሚንቶ ፋብሪካዎች በአገራችን ባሉበት ሁኔታ ተጠሪ ከእነሱ መግዛት እየቻለ ከሌሎች ሲሚንቶ ፋብሪካዎች የማይገዛበትን ምክንያት እንዲሁም አመልካች ተገዶ ሲሚንቶ ሊያስረክብ ይገባል የሚልበትን ምክንያቶች ባላስረዳበት ፣ ተጠሪ ከሚመረተው ሲሚንቶ ልዩ ጥቅም ያለው ስለመሆኑ በምንም ማስረጃ ባላስረዳበት ሁኔታ የፌ/ጠ/ፍ/ቤት ሰበር ሰሚ ችሎት በሰበር መ/ቁ .44873 ከሰጠው የህግ ትርጉም በተቃራኒ የስር ፍ/ቤት አመልካች 6402 ኩንታል ሲሚንቶ አስረክቡ ተብሎ መወሰኑ መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመ ስለሆነ ውሳኔው ሊታረም ይገባል። የስር መ/ደ/ፍ ቤትም ከአቅም በላይ የሆነ ምክንያት መኖሩን አምኖ ነገር ግን ከአቅም በላይ የሆነው ምክንያት የነበረው ክፍያ በተፈጸመ ግዜ አልነበረም በማለት ተጠሪ ክፍያ የፈጸመበትን ቀን እንደማስረከቢያ ቀን መውሰዳቸው ስህተት ሲሆን ማስረከብ የነበረብን ተጠሪ በጠየቀበት ቀን ሆኖ እያለ በዚህ ግዜ ውስጥ ደሞ ከአቅም በላይ የሆነ ሁኔታ ውስጥ እንደነበር ተረጋግጦ ባለበት የስር ፍ/ቤቶች ማስረከቢያ ቀን

ክፍያ በተፈጸመበት ቀን አድርገው መቁጠራቸው መሰረታዊ የህግ ስህተት የተፈጸመበት ነው፤ የስርወ /ደ ፍርድ ቤት ተጠሪ ወለድ እንዲከፈለው ዳኝነት አልጠየቀም፤ የስር ፍርድ ቤት ተጠሪ ወለድ እንዲከፈለው ባልጠየቀበት አመልካች ወለድ እንዲከፍል መወሰኑ የፍታብሄር ስነ ስርዓት ህግ ቁጥር 182/2/ መሰረት ባልተጠየቀ ዳኝነት የተወሰነ በመሆኑ መሰረታዊ ህግ ስህተት የተፈጸመበት በመሆኑ ሊታረም ይገባል በማለት ጠይቀዋል።

ተጠሪ በሰጠው መልስ አመልካች ክፍያ በተፈጸመበት ወቅት እናም ከዛም በኋላ በነበሩት ጊዜያት ከአቅም በላይ የሆነ ችግር እንዳልነበረበት በስር ፍ/ቤት በቀረበው መረጃ ለመረዳት የተቻለ በመሆኑ በዚህ መሰረት የስር ፍ/ቤት የሰጠው ውሳኔ ሊነቀፍ የማይገባው ነው። በአይነት ለማስረከብ እንደ ፍርዱ እንደንፈጽም ተገደናል ፣ ተጠሪ ከአመልካች ልዩ ጥቅም ያለው መሆኑን አላስረዳም በሚል ቢያቀርብም የስር ፍ/ቤት ምንም እንኳን ከአቅም በላይ የሆነ ችግር የተፈጠረው ማስረከብ ከነበረበት ጊዜ በኋላ ቢሆንም በአፈጻጸም ወቅት እንደ አማራጭ ከሌሎች ፋብሪካዎች ቀሪውን የሲሚንት ክፍያ በመክፈል ተጠሪ እንዲረከብ አማራጭ መፍትሄ አስቀምጦ ከሌሎች ተመሳሳይ ፋብሪካዎች ላይ ክፍያ እንዲፈጽም እና ተጠሪ እንዲረከብ የስር ፍ/ቤት በአማራጭ ማስቀመጡ የአፈጻጸም ሂደት ሊነቀፍ የሚገባው አይደለም። ይህም የሚያመለክተው አመልካች የግድ ምርቱን በአይነት ከራሱ ፋብሪካ ብቻ እንዲያስረክብ አለመሆኑን ነው። አመልካች ሆነ ብሎ ምርት ባላቆመበት ጊዜያት ለተጠሪ ምርቱን ማስረከብ እየቻለ ተጠሪን ለከፍተኛ ኪሳራ የዳረገው በመሆኑ እንዲሁም አመልካች ግዴታቸውን መወጣት በሚችሉበት ወቅት ባለመወጣታቸው ከተጠሪ ሙሉ ክፍያ ከወሰደ በኋላ በወቅቱ ባለማስረከባቸው ማስረከብ ከሚገባቸው ጊዜ ጀምሮ የሚታሰብ ወለድ እንዲከፍሉ መወሰኑ ሊነቀፍ የሚገባው ባለመሆኑ የስር ፍ/ቤት የሰጠውን ውሳኔ እንዲያጸናልን እንዲሁም በዚህ የሰበር አቤቱታ ምክንያት ላወጣናቸው ወጪዎች በቁርጥ ውሳኔ እንዲሰጥልን በማለት አቅርበዋል። አመልካችም የሰበር አቤቱታውን በማጥናከር የመልስ መልስ ሰጥቷል።

የግራቀኙ ክርክር እና በየደረጃው ባሉ ፍርድ ቤቶች የተሰጠው ውሳኔ በአጭሩ ከላይ የተገለጸው ነው። ይህ ችሎትም ሊጣራ ይገባዋል ተብሎ የተያዘውን ነጥብ ከግራቀኙ ክርክር፣ ለሰበር አቤቱታው መነሻ ከሆነው ውሳኔ እና ለጉዳዩ አግባብነት ካላቸው ሕጎች ጋር በማገናዘብ የተፈጸመ የህግ ስህተት መኖር አለመኖሩን እንደሚከተለው መርምሮታል። ውሳኔ የሰጠው በተያዘው ጭብጥ ላይ በተደረገው ክርክር ነው። አመልካች ከአቅም በላይ የሆነ ችግር ገጠመኝ በማለት የሚያነሳውን መከራከርያ በተመለከተ ገንዘብ በተቀበለበት ግዜም ሆነ ማስረከብ በሚገባውግዜ ከአቅም በላይ የሆነ ችግር እንዳልነበረ ማስረጃ በሚያጣራው ፍርድ ቤት የተረጋገጠ ነው። ይህ መዝገብ ሲያስቀርብ የተጠቀሱት የፍ/ህ/ቁ1776፣2329 እና የሰበር ውሳኔዎች የሚገልጹት ውል ተገዶ ይፈጸም ለማለት ውሉ ይፈጸምልኝ ለሚለው ወገን የተለየ ጥቅም የሚሰጥ መሆኑን አለበት፤ በሌላ በኩል ውሉን ተገዶ በሚፈጽመው ተዋዋይ ነጻነት ላይ ችግር የሚያደርስ መሆኑን የለበትም የሚለውን ነው።

ወደተያዘው ጉዳይ ስንመጣ አመልካች ሲሚንቶ አስረክባለሁ ብሎ ብር በተቀበለበት 2014 አ.ም የነበረው የሲሚንቶ ዋጋ እና ክሱ በቀረበበት ጊዜም ሆነ አሁን ያለው ልዩነት እጅግ ከፍተኛ እንደሆነ አመልካች እራሱ ከስር ጀምሮ ባቀረበው መከራከርያ ላይ የገለጸው ነው። ስለዚህም ተጠሪ የተለየ ጥቅም እንደሚያስገኝለት አውቆ ሲሚንቶውን ለመረከብ ጠይቋል። ሲሚንቶውን በአይነት ማስረከብ በአመልካች ነጻነት ላይ የሚፈጥረው ችግር አለመሆኑን ወደሚለው ስንመጣ ደግሞ አመልካች አሁንም ሲሚንቶ እያመረተ ያለ ድርጅት ነው። ከዚህ አንጻር ሲሚንቶ አስረክብ ቢባል ነጻነቱን የሚነካ ምክንያት የለም። አመልካች በግልጽ ከስር ጀምሮ ያደረገ በነበረው ክርክር ገንዘብ መመለስ መፈለጉ እሱ ገንዘብ በወሰደ ጊዜ ገንዘብ የነበረው ዋጋ አሁን በመውረዱና የሲሚንቶም ዋጋ እጅግ ከፍ በማለቱ ከዚህ ለመጠቀም እንጂ ገንዘብ የተቀበለበትን ሲሚንቶ ለማስረከብ ምንም ነጻነቱን የሚነካ ምክንያት ባለመኖሩ የተፈጸመ መሰረታዊ የህግ ስህተት የለም ብለን ከዚህ የሚከተለውን ውሳኔ ሰጥተናል።

ውሳኔ

- የፌ/መ/ደ/ፍ/ቤት በመዝገብ ቁጥር 03219 በግንቦት9/2015 የወሰነውና የፌደራል ከፍተኛ ፍርድ ቤት በመ/ቁ306130 በሰኔ 3/2015 የፌደራል መጀመሪያ ፍርድ ቤትን ውሳኔ በማጽናት የሰጠው ውሳኔ ተገቢ በመሆኑ በሰበር/ስ/ስ/መመሪያ ቁጥር 17/2015 አንቀጽ 9(1)9ሀ) መሰረት አጽንተነዋል።
- በዚህ መዝገብ በህዳር 17/2016 ተሰጠው እግድ ተነስቷል። እግዱ ስለመነሳቱ እግድ ለተላለፈላቸው ክፍሎች ይድረስ።
- የዚህን ፍርድ ቤት ወቹና ኪሳራ ግራቀኙ ይቻቻሉ።
- መዝገቡ ተዘግቷል፤ ወደመዝገብ ቤት ይመለስ።

የማይነበብ የአምስት ዳኞች ፈርማ አለበት።

ፋ/ዘ

